

Men vergeet niet, dat er tusschen hem en ons principieel onderscheid bestaat, ook al rekenen wij hem tot de geloovige geleerden.

Over 't geheel hebben wij te zorgen, dat wij niet te zeer afhankelijk worden van de wetenschap op orthodoxen grondslag in Duitschland.

Anders zullen wij op den duur ons echt Gereformeerd karakter inboeten.

Doch dit terloops.

Prof. Visscher klijmt zich dan aan Zahn.

Maar om te beginnen grijpt hij den verkeerde. Hij meent Zahn te hebben en hij heeft...

Wohlenberg.

De kommentaar op Markus toch, die in Zahn's kommentaar op het N. T. is verschenen, is van de hand van Wohlenberg.

Op zichzelf is dit een kleinigheid.

Zulk een vergissing kan ieder begaan.

Wij zouden er dan ook niet eens op gewezen hebben, indien dit geval op zichzelf stond.

Maar er komen meer van zulke vergissingen voor.

En daardoor verandert de zaak.

Nu bewijst het ons, dat Prof. Visscher bij het samenstellen van zijn brochure wat haastig is te werk gegaan en zijn vlugschrift een vlug schrift is geworden.

Hij dicht aan Zahn — en nu is het werkelijk Zahn — het gevoelen toe, dat het Markus-slot van een zekeren Aristion afkomstig zou zijn.

Dr Visscher toch beweert: „Met een beroep op een Armenisch Evangelienboek uit het jaar 989, dat van een zeer oud handschrift zou zijn afgeschreven, tracht hij (n.l. Zahn) aan te toonen, dat dit slot, dat te opschrift draagt „van Aristion den Presbyter“ afkomstig is van een zekeren Aristion“ (bl. 24).

Dit nu bedoelt Zahn juist niet.

Aangaande de aantekening in het Armenische handschrift zegt hij (ik geef hier ten gerieve onzer lezers de Hollandsche vertaling): „Deze aantekening zou echter tot een vergissing aanleiding kunnen geven, daar zij Aristion schijnt aan te duiden als auteur van den geheelen tekst A (n.l. Markus 16:9-20) of hem formeel werkelijk zoo aanduidt“.

Volgens hem zou het dus een vergissing zijn, indien men Aristion voor den auteur van het geheele Markus-slot hield. Dit slot is, beweert hij verder, „uit stukken van verschillende stijl samengesteld“. Ook ontbreekt naar zijn zeggen alle bewijs, dat Aristion zich met literarische werkzaamheden en compilaties uit de kanonieke evangeliën heeft bezig gehouden. „De toedracht der zaak is derhalve veelmeer deze“, zoo leest men verder bij Zahn, „dat wij in het midden van A, in Markus 16:14-18 te doen hebben met een van die diegenen en paradoxen (vertellingen en overleveringen), van den jonger Aristion, die Papias in zijn werk heeft opgenomen“. Slechts een gedeelte van het Markus-slot, n.l. van vers 14 tot 18 zou dus op Aristion teruggevoerd moeten worden en dan niet op eenige schriftelijke optekening van dezen jonger, maar op mondelinge mededeeling. Er is, vervolgt Zahn, een ander auteur geweest, „die over talgemeen niet moest copieeren, maar excerpteren en compileeren om aan het evangelie van Markus een passend slot te geven“.

Er zijn wel geleerden, die het slot aan Aristion toeschrijven.

Maar Zahn doet dit juist niet.

Blijkbaar heeft Prof. Visscher zich niet den tijd gegund om het gevoelen van Zahn na te pluizen. En nog erger maakt Prof. Visscher het.

Hij werpt even later de zinnen van Zahn als in een bus, schudt ze dooreen en haalt ze er dan in die volgorde uit, dat zij zijn eigen meening in het geheel komen.

Prof. Visscher beweert (bl. 24, 25): „Zahn wijst er dan ook op, dat de tegenstrijdigheden, die er in dit slot zouden zijn, in geen vergelijking komen met het verschil, dat er op andere punten tusschen de Evangeliën bestaat. Indien deze in den weg hadden gestaan, dan zou door kunstmatige exegese of kleine wijzigingen in den tekst de moeilijkheid zijn weggenomen, „aber dasz man aus solchen Gründen einen Abschnitt solchen Umfangs und vollends diesen Abschnitt“, waaraan een Irenaeus, Epiphanius, Chrysostomus, Ambrosius en Augustinus zich niet hebben gestooten, zou hebben weggesneden, dat acht Zahn allerminst aannemelijk. Doch Dr Kuyper denkt daarover blijkbaar anders“.

Nu komt het niet bij ons op Prof. Visscher hier van vervalsching te beschuldigen.

Hij heeft Zahn vluchtig gelezen, om het verband zich weinig bekommerd, in geestdrift geloofd, dat deze kundige geleerde hem steunde en nu maar zoo woordelijk mogelijk geciteerd.

Leggen we dan naast het bovenstaande wat Zahn zelf schrijft.

„Het behoeft nu nauwelijks te worden aange-toond, dat A (het geheele Markus-slot) niet afkomstig is van den auteur van het boek. Zij, die deze meening verdedigen, hebben getracht de latere weglating van dit vermoedelijke slot hoofdstuk daaruit te verklaren, dat de tegenstrijdigheden tusschen den inhoud en de overige evangeliën aanstoot gaven. Zeker hebben de geleerde harmonisten zich

van Eusebius af ook met deze verschillen bezig gehouden. Maar wat betrekken deze verschillen in vergelijking met die welke op andere plaatsen der evangeliëngeschiedenis tusschen de evangeliën voorkomen! Men heeft van de tweede eeuw af gezocht deze door een meer of mindere kunstige verklaring, door kleine toevoegingen of weglatingen in den tekst te verzachten of weg te nemen; het is echter even ongelooflijk, dat men om zulke redenen een hoofdstuk van zulk een omvang en vooral dit hoofdstuk, waaraan een Irenaeus, Epiphanius, Chrysostomus, Ambrosius en Augustinus geen aanstoot hebben genomen, zou hebben verwijderd en daardoor het evangelie van Markus op een plaats, die voor iederen lezer en afschrijver in het oog springt, zou hebben verminkt, als dat hij, die zich daaraan zou hebben schuldig gemaakt, daarmee eenwenlang in wijde kringen ingang zou hebben gevonden.“

Dat is dus gansch wat anders.

Zahn gaat hiervan uit: het Markus-slot is niet van Markus.

En tegenover hen, die beweren: het is wel van Markus, maar later heeft men om de moeilijkheden in de verklaring, welke het slot oplevert, het er afgesneden, betoogt hij: dat is onaanneemelijk. Er zijn nog wel grooter moeilijkheden in de andere evangeliën. En die heeft men laten staan! Vele kerkvaders achten de moeilijkheden in het Markus-slot van geen gewicht. Om zulk een reden kan men later het Markus-slot niet hebben gecoupeerd. Er is geen andere conclusie mogelijk, dan dat dit slot er oorspronkelijk niet toe heeft behoord.

Doch Prof. Kuyper, roept Dr Visscher uit, denkt er anders over!

Neen, dat doet hij niet.

Dat het slot oorspronkelijk van Markus was, maar er later om geen moeilijkheden te hebben werd afgekapt, is waarlijk zijn gevoelen niet.

Hij zal het gansse toestemmen, dat heel de weglatingstheorie kint noch wal raakt.

Hij is het in deze geheel met Zahn eens.

Maar Prof. Visscher heeft het betoog van Zahn niet begrepen.

En wij komen hoelang er zoommer tot de slotsom, dat hij uit dit soort van kwesties „uit“ was.

Natuurlijk is dit geen schande.

Iemand kan niet alles bijhouden.

Een hoogleeraar aan de Vrije Universiteit schaamde er zich onlangs niet voor te bekennen, dat zijn Hebreuwsche boeken onder het stof lagen. De studie heeft Prof. Visscher in andere richting gedreven.

Maar nu heeft het hem blijkbaar aan de gelegenheid onthouden er zich voldoende in te werken.

Trouwens, als zijn beroep op Zahn iets zou uitwerken, dan had hij moeten bewijzen, dat deze het Markus-slot wel echt en kanoniek acht.

En daarvan is bij Zahn in de verte geen sprake. Zijn beroep op Zahn is temminste een ongeval gebleken.

HEPP.

Verbetering. In ons voorgaande artikel verandere men in de eerste alinea: „werd verklaard“, in „moest verklaard“; in de derde kolom onderaan „verbitteren“ in „verketteren“, „Comabrigiensis“ in: „Cantabrigiensis“ en vooral (want dit is werkelijk een storende fout) lussche men in de laatste kolom achter de woorden „het laatste hoofdstuk van Marcus“ in: „niet van Marcus“.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Het Christelijk-Nationaal Vakverbond.

Met zeer veel belangstelling nam ik kennis van het negende verslag van het Christelijk Nationaal Vakverbond, dat dezer dagen mij werd toegezonden, en te belangrijk is om zonder besproken te zijn, tusschen andere rapporten en verslagen opgeborgen te worden. Dit verslag loopt n.l. over de jaren 1919 en 1920, en wie maar even kennis heeft genomen, van wat er op sociaal terrein omgaat, weet dat deze beide jaren ook voor onze christelijk-sociale actie van het grootste gewicht waren. De christelijke organisaties groeiden. De sociale wetgeving leidde het arbeidsleven in nieuwe banen. De Hooge Raad van Arbeid kwam tot stand. De Christelijke Internationale werd gesticht. Het Tweede Christelijk Sociaal Congres werd gehouden, en in alle gewichtige aangelegenheden, welke zich voordeden, mocht ook ons Christelijk-Nationaal Vakverbond zijn woord meespreken, en werd met de wenschen onzer organisaties terdege gerekend.

Van dit alles geeft dit verslag een nauwkeurige vermelding.

Het is op uinnemende en duidelijke wijze samengesteld.

Tal van sociale gegevens zijn hier bijeengebracht, en wie een blik wil slaan in het rijkgevarieerde en voor een buitenstaander niet altijd duidelijk te onderscheiden organisatie-leven, leze met aandacht dit verslag, dat waarlijk wegwijst maakt, en... den vreemdeling verbaast over het vele, wat door onze vakverenigingen verricht wordt.

Ik wil op een paar punten wijzen.

In de eerste plaats op den groei van het verbond.

Van dien aanwas geeft het verslag het volgende tijtje:

Datum	Aantal organisaties en leden	Jaarlijkse toename	
		in leden	in organisaties
1 Jan. 1910	19 organisaties met 6580 leden	—	—
1 " 1911	30 " 7480 "	900	13,06
1 " 1912	31 " 7792 "	312	4,17
1 " 1913	35 " 8500 "	708	9,09
1 " 1914	39 " 11023 "	2523	29,61
1 " 1915	27 " 12886 "	1863	12,37
1 " 1916	34 " 15194 "	2308	22,67
1 " 1917	18 " 20723 "	5529	36,39
1 " 1918	18 " 28768 "	8045	38,82
1 " 1919	19 " 47743 "	18975	65,96
1 " 1920	21 " 70292 "	22549	47,16
1 " 1921	23 " 79488 "	9196	8,86

Hierin is iets, dat bijzonder treft.

Terwijl in 1918 en 1919 de toename in ledental duizenden bedroeg, en het Vakverbond in die jaren met p.m. 66 en 47 procent is vooruitgegaan, bedroeg de aanwas in 1920 slechts, (en dit zeg ik in vergelijking met de vorige jaren), 6226 leden of 8,86 procent. Deze daling is zeer sterk. In 1920 sloten zich bijna vier keer zooveel leden aan, en het Verbondsbestuur heeft voor dezen relatieven achteruitgang de oogen niet gesloten, doch zich eerlijk rekenschap gegeven van de oorzaken van deze vermindering.

Deze oorzaken zijn niet ver te zoeken.

In de eerste plaats is de groote aanwas over 1918 en 1919 vooral te danken aan de revolutionaire Novemberwoeling, die in de laatste maanden van 1918 en het eerste kwartaal van 1919 de arbeiders in dichte drommen naar onze christelijke organisaties stuwde, omdat zij inzagen dat de waarachtige maatschappelijke belangen in het op omwenteling en verwarring zinnend moderne Vakverbond niet veilig waren.

Die geweldige groei kon niet voortduren.

Dan zou ons Vakverbond uit zijn kracht zijn gegroeid.

Het mag toch wel voorzichtig wezen, dat niet teveel slap-christelijke elementen in zijn kring binnendringen, en onze vakverenigingen mogen wel bijzonder waken tegen numerieke versterking, die eigenlijk innerlijke en principieele verzwakking is, en daarom maak ik mij over die groei-vermindering ook niet ongerust. Onze kracht heeft nooit gelegen in de groote massa, en geen enkele christelijke actie werkt met verbijsterende getallen en indrukwekkende cijfers, want een Gideonshende, die wel klein doch trouw en moedig is, overwint de legers der Midianieten eerder dan een groote schare, die het geestelijk elan mist.

Voor den minderen aanwas in 1920 zijn nog andere oorzaken aan te wijzen.

Ook heeft de malaise in de bedrijven niet gunstig gewerkt, terwijl om andere redenen enkele organisaties, n.l. die der Diamantbewerkers, Houthewers, Meubelmakers, Huispersoneel, Kantoor- en Handelsbedienden, Kleermakers en Naaiers, en Arbeiders in de bedrijven van Voeding- en Genotmiddelen haar ledental niet konden handhaven.

Van die verenigingen wordt de Bond van Huispersoneel met name genoemd. Van deze organisatie, (eenvoudiger gezegd: de dienstboden-vakvereniging) schrijft het verslag:

Het grootst is de teruggang bij den Bond van Huispersoneel. Deze liep toch terug van 610 op 56 leden; een verlies van 524. Trots alle moeite en zorgen, trots alle financiële opofferingen, die het C.N.V. zich voor dezen Bond heeft getroost, bleek het niet mogelijk, dezen Bond behoorlijk te doen functioneeren. Het gomis aan beschikbare bekwaame leidende krachten werd ernstig gevoeld. Daarbij is het op dit terrein moeilijk, een krachtige organisatie te bouwen. Een lang leven zal deze organisatie dan ook wel niet meer beschoren zijn.

Hierover verblijd ik mij zeer.

Hoe korter dit leven duurt, hoe liever mij 't is.

Want deze organisatie is m.i. onsociaal, en het verheugt mij dat de praktijk bewezen heeft, dat, hetgeen ik bij de oprichting voorspeld heb, geen onwaarheid was. Toen heb ik in Den Haag tegen zulk een vereniging mij krachtig verzet, wat mij nog een afkeuring van de Christelijke Vakcentrale bezorgd heeft, en de meijes, die mijn advies kwamen inwinnen, gewaarschuwd, dat deze organisatie op een fiasco moest uitloopen. En waarom? Wel, in de eerste plaats, omdat naar onze christelijke opvatting de dienstboden tot het gezin behooren, en hier zulk een verbijzondering van omstandigheden en toestanden gevonden wordt, dat van een gezamenlijk optreden geen sprake kan zijn. En ten tweede zou van een organisatie, die allerlei voorwaarden omtrent arbeidsduur en loon, vrije kamer en vrije uren etc. stelt, dit het gevolg wezen, dat alleen de rijken zich de weelde van een dienstbode konden veroorloven, en onze gewone burgerstand verlegen bleef zitten.

Daarmede worden onze kleine huysen getroffen.

Onze eenvoudige en minder bedeelde huismoe- ders.

En de stemmen, die ik uit onze arbeiderskringen beluisterde, waren voor de dienstboden-organisatie allerminst sympathiek, omdat men gevoelde, dat deze bond licht onsociaal kon werken, en het onze niet-kapitalistische huismoe- ders onmogelijk zou kunnen maken zich van hulp te voorzien.

Nu ligt deze bond op sterven.

Ons huispersoneel heeft gevoeld dat dit niet de weg is.